

Femton–noll mot Nato-medlemskap

av Olof Santesson

TITEL:

Bevara alliansfriheten: Nej till Nato-medlemskap

REDAKTÖRER:

Anders Björnsson & Sven Hirdman

FÖRLAG:

Celanders förlag, Lund 2014

KRITIKEN VAR INTE nådig mot Akademiens Natobok. I den egna tidskriften stod det att *Nato – för och emot*, som utkom våren 2014, saknade anknytning till forskningen i ämnet och, i nästa nummer, att den saknade allsidigt underlag; av tolv författande ledamöter var Sven Hirdman ensam på nej-linjen. Han säger själv att det var elva mot en. Nu har han tagit igen skadan genom att tillsammans med kulturskribenten Anders Björnsson skriva och redigera 2014 års nya skrift *Bevara alliansfriheten*.

Femton författare medverkar (eller sexton om man ska ta med förordets Thage G Peterson), varav sex ur Krigsvetenskapsakademien, flera i nutid aktiva och några påfallande inaktiva. I den här gruppen är proportionerna i alla fall glasklara: femton mot noll! Ingen ifrågasätter Nato men de är mot medlemskap, underströks det vid bokens release. D v s lite oklart är det vad Hans Corell riktigt vill när han säger att han inte nu vill uttala någon bestämd uppfattning i frågan: ”den kräver en noggrann analys som inte kan göras förrän situationen i Ukraina har funnit sin lösning”. Men man kan inte beskylla antologin för

att sakna vare sig allsidighet eller en grund i forskningen – den gör inte anspråk på någotdera.

Bokens huvudargument mot ett medlemskap är att vi måste inse Rysslands bevel-segrunder och säkerhetsbehov. Vi ska inte bryta vår tvåhundra år gamla fredspolitik för att själva delta i en militär upptrappning av spänningsläget i Östersjön. Särskilt några äldre militärer ser här en chans att istället öka Sveriges säkerhet genom resurser till en starkt försvarsmakt; några helst i form ökad betoning på ett ”folkförsvar”. Anders Björnsson pläderar för en återskapad värnplikt ”i en eller annan form”.

Arbetet har tillkommit under stor men ambitiös hast under intrycket av att det gäller att hejda en eventuellt svällande folkmening för medlemskap. Nu, i efterhand, har författarna att räkna med en av 2014 års ubåtsjakt i Stockholms södra skärgård och ryska kränkningar i luften påverkad – kanske skrämmd – opinion.

Åtminstone några skribenter reagerar mot att t ex Jan Nygren, nu konsult men en gång aktuell i den socialdemokratiska partiledarfrågan, med sitt kvarvarande sto-

ra anseende, har förespråkat en ”öppen och seriös debatt” i Natofrågan: Visserligen är det ”oklokt av Sverige att nu begära att bli medlem av Nato” och ”att flytta fram Natos gräns till gränsen mellan Finland och Ryssland kräver noggranna säkerhetspolitiska analyser i både Finland och Sverige. Men utvecklingen i Ryssland skulle kunna göra en sådan åtgärd nödvändig”. (referat ur *Dagens Nyheter* 2014-10-3) Nygren är ”övertygad om att Sverige måste komma ut ur garderoben”, och när det gäller Tomas Bertelmans rapport *Försvarspolitiskt samarbete – effektivitet, solidaritet, suveränitet* (Fö 213:B), ”får försvarsministerns byråläda inte bli alternativet till garderoben”.

Vad Bertelman stringent har rätt ut har blivit en ofrånkomlig utgångspunkt för svensk Natodebatt. Det märktes vid presentationen av den nya boken att åtminstone några av författarna är medvetna om det. Vad utredaren skriver är bl a att en förväntan att utanförståendet ska minska risken för att vi ska indragas i en konflikt ”framstår som alltmer löst grundad”. . .”Istället ökar rimligen risken för svensk del”, vilket borde leda till en ”nykter och saklig analys och en studie av hur risken kan minskas”. Och riskbeteendet kan bara minskas – så måste man nog tolka det – genom ”en återgång till en mer traditionell restriktiv alliansfrihet” eller genom att ”skyddet ökas i form av delaktighet i ett solidariskt, kollektivt försvar”.

Ska då Sverige för att undgå Nato ta ett steg tillbaka från allt närmande – de många ”små stegen” (solidaritetsförklaringar, gemensamma övningar m m)? Den nu med rapporten lätt tillspetsade frågan har inte hunnit få ett svar av de femton tillsammans. Men Sven Hirdman, vars bidrag är en omarbetad och utvidgad version av vad han skrev i akademiboken om Nato, tyck-

tes anse att en del av det vi har åtagit oss kanske borde tas tillbaka.

Gruppens arbete är väl värt att läsas. En bild av hur resonemangen går ger med fördel några formuleringar hos älderman Hans Blix som, alltsedan 2002 då han som FN:s vapeninspektör i Irak befann sig i brysk kollision med George W Bushs administration, sällan försummar att kritisera västs maktpolitik.

Han skriver: ”De som motsätter sig anslutning – och jag hör till dem – är fullt medvetna om och oroade av den utveckling i auktoritär riktning som för närvarande äger rum i Ryssland och vänder sig emot landets handlande i Georgien och Ukraina. De betvivlar emellertid att ett snävt förlitande på intensivare militärt kroppsspråk och svensk medverkan i en ny polarisering genom Nato-anslutning är en klok respons och ser frågan i ett vidare fredspolitiskt perspektiv. De betvivlar också att det som sedan länge har pågått och nu tycks accelerera utan ens en riksdagsdebatt – svensk militär integration utan medlemskap – är god fredspolitik. En framflyttning av Natos integrerade militära system till att omfatta Sverige med dess långa kust i Östersjön skulle antagligen inte utlösa ryska protester men med säkerhet leda till en förstärkt ryska militär närvaro i Östersjöområdet med ökade försvarsutgifter på alla håll och en större risk för gnistbildning.”.

Rätt karaktäristiskt för analyserna i boken av den ryska hållningen är det också när Blix skriver om Rysslands ”förödmjukelse” efter förlusten av sitt imperium och tecknen på bitterhet över att landet inte helhjärtat välkomnades i väst. Han förvånas inte över att Ryssland har kommit att känna ett behov av containment, det kalla krigets västliga uppdämning av Sovjetunionen, gentemot USA och Nato.

Bland de många författarna kan nämnas Rolf Ekéus (nej till ”att ytterligare isolera Ryssland”), Pierre Schori (nej till det kommande ”värdlandsavtalet” med Nato), Anders Färm (granska allt kring deltagandet i Afghanistan!), Maj Britt Theorin (Sveriges politik kring kärnvapen oförenlig med Natos) och Leif Pagrotsky (försvarskostnaderna skulle fördubblas om vi skulle avkrävas att följa Natos regelverk). Mest handlingsinriktat uttrycker sig militärerna: Carl Björemann vill ha ”ett tydligt nej”, Lennart Uller: Natos expansion måste stoppas nu; ”med Gotland i fast svensk hand – inte som en hotfull del av Nato-territoriet – kan vi medverka till att krisen inte sprids”; man borde i Östersjöområdet skapa lätt beväpnade EU-styrkor som också skulle kunna ställas till FN: förfogande).

Från Finland fyller Erkki Tuomioja på med att vi självkritiskt borde fråga om ”EU och andra aktörer möjligen bidragit till konflikten”. ”Det är obestridligt att ett finskt medlemskap i

Nato av Ryssland skulle ses som någonting som kunde medföra ökad militär beredskap vid en utvidgad gräns mot Nato.” Som förstås andra i boken utgår han ifrån att Finland och Sverige måste samordna sig. Ja, hur skulle frågan egentligen kunna komma att hanteras?

Den som här står för det mest genomtänkta och tyngsta resonemanget är Mats Bergquist i en diskussion om hindren på vägen till ett medlemskap. Som diplomat och historiker med särskilt dokumenterat intresse för Karl XIV Johan och ”1812” års politik aktualiserar han mer än kamraterna storleken av hela företaget: vad diskussionen nu gäller är om vi skulle lägga

om vår *grand strategy*. ”Om Sverige och Finland båda gick med i Nato skulle detta, jämte Tysklands återförening, vara en av de största geopolitiska förändringarna sedan andra världskriget. Östersjön skulle då bli Ett Nato-innanhav.”

Sedan gäller det den där besvärliga folkmeningen. ”Om den finska eller den svenska eller båda skulle komma fram till att söka medlemskap i alliansen, kan man i alla fall i Sverige vara ganska säker på att både Miljöpartiet och Vänsterpartiet kommer att kräva folkomröstning, vilket då med tanke på att motståndet inom socialdemokratien också är mycket stort, skulle bli närmast omöjligt för detta parti att motsätta sig”. Om länderna sedan med genomförd folkomröstning skulle hamna olika vore det föga bra. Det sämsta utfallet, hävdar Bergquist, vore nog att Sverige säger ja och Finland nej, men kanske samtidigt det minst sannolika utfallet.

Kvar står hur som helst frågan om utgången. ”Kan ett knappt resultat som 53–47 anses vara legitimt när det handlar om en kvalitativ förändring av ett lands *grand strategy*?” frågar Bergquist med tydlig skepsis. Kan någon av oss å andra sidan drömma om att minst två tredjedelar skulle kunna uppåtdas för ett medlemskap? Nej, trodde det. Och i en intervju av Björnsson säger Mats Svegfors att ett beslut om Nato-medlemskap inte skulle kunna realiseras förrän om tidigast fem-sex år.

De många ivriga tankarna i boken mot medlemskap har knappast skyndat på utvecklingen. Det är nog något väldigt långdraget som väntar.

Recensenten är ledamot av KKrVA.